

U organizaciji časopisa, „Vojno delo”, 30. maja 1990. godine, u Domu JNA Topčider, održana je rasprava na „okruglom stolu” o temi DOGRADNJA OPŠTENARODNE ODBRANE U OKVIRU UBRZANIH PROMENA SVETSKE VOJNO-POLITIČKE SITUACIJE I DRUŠTVENIH REFORMI U NAŠOJ ZEMLJI.

Kako se iz naslova teme „okruglog stola” može zaključiti, u pokretanju i pripremi rasprave pošlo se od dve osnovne pretpostavke: (1) da se pod uticajem ubrzanih socijalno-političkih procesa u Evropi i našem neposrednom okruženju bitno promenila svetska vojno-politička situacija i, shodno tome, vojno-politički i geostrategijski položaj Jugoslavije; i (2) da su društveni procesi unutar naše zemlje po mnogo čemu protivrečni i da se mogu i moraju različito vrednovati, kako sa stanovišta ukupne stabilnosti zemlje i njene odbrambeno-zaštitne moći, tako i sa stanovišta istinske demokratizacije i svestranih reformi društva. Pri tome se svim tim promenama i na spoljnjem i na unutrašnjem planu mogu i moraju davati i pozitivna i negativna značenja, ali bez ikakvih apriornih opredeljenja „za ili protiv”, već bi takva opredeljenja trebalo zauzimati tek nakon svestrane analize tih promena i procesa.

Sve te činjenice i promene do kojih je već došlo, kao i one koje su u toku ili se očekuju, bile su dovoljan razlog i pokretački motiv da se jednom takvom raspravom pokuša sagledati naš odbrambeno-zaštitni razvoj u kontekstu tih i takvih promena i procesa. Organizaciju rasprave preuzelo je „Vojno delo”, što je i razumljivo ako se ima u vidu da je to opštevojni teorijski časopis, čija je društvena i vojnostručna uloga da teorijski rasvetljava i stručno fundira odgovore na sva bitna pitanja strategije naše odbrane i da tako doprinosi iznalaženju optimalnih rešenja naše odbrambene izgradnje i prakse. Ujedno, ovaj „okrugli sto” je nastavak ranije pokrenute rasprave na temu Društvo i odbrana u savremenim uslovima, koja je objavljena u „Vojnom delu” br. 1/89.

Značaj pokrenute teme i ozbiljnost društvenog trenutka – tj. dubina i sveobuhvatnost krize u koju je poodavno zapalo naše društvo – uslovili su i reprezentativnost skupa, kako s obzirom na stručno-teorijsku kompetentnost učesnika, tako i s obzirom na njihovo mesto u sistemu vojnog rukovođenja. Različitost i raznovrsnost stručnih profila učesnika u raspravi

omogućili su i različite polazne teorijske, metodološke i stručne pozicije pri promišljanju pojedinih pitanja i procesa, što je raspravu na „okruglom stolu” učinilo dinamičnom, odnosno polemičkom i raznovrsnom. Otuda je posve prirodno što se na stranicama koje slede susreću i nijansirane procene i poimanja, odnosno vrednovanja pojedinih tokova, procesa i promena u društvu i okruženju.

Zajedničko obeležje svih priređenih i objavljenih priloga, bez obzira na tematsku, teorijsku i metodološku poziciju autora, moglo bi se sažeti u dve osnovne formulacije: prvo, da je koncepcija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u svim stratezijskim elementima, počev od osnovnih opredeljenja do sistemskih rešenja u oblasti odbrambenih priprema društva i izgradnje i doktrine upotrebe oružanih snaga, u praksi potvrdila svoju životvornost i to u koncepciji odvracanja oružane agresije; drugo, da nastale i nastupajuće promene u društvu i okruženju nalažu neophodnu dogradnju i usavršavanje u gotovo svim tim stratezijskim elementima, ali uz zadržavanje filozofskih postulata koncepcije koji proističu iz filozofije, politike i doktrine narodnog rata kakav bi jedino i odgovarao našoj zemlji, koja odbacuje rat kao sredstvo politike dominacije i uređenja odnosa među narodima i državama, odnosno zemlji koja je duboko zakoračila u demokratiju i društvene reforme. Osnovne smerove tih dogradnji, njihov opseg i intenzitet treba utvrditi i stalno iznova utvrđivati tek na osnovu svestranih analiza svih relevantnih činilaca i uslova u kojima se izgrađuje i valorizuje odbrambeno-samozaštitna moć zemlje. Dakako, takvo opredeljenje a priori negira potrebu za bilo kakvom brzopletošću, pomodarstvom, inovatorstvom po svaku cenu, iznuđenim rešenjima po bilo kojoj osnovi, već implicira studiozan, strpljiv i stručan pristup svim promenama i usavršavanjima. To je, smatramo, osnovna poruka „okruglog stola” i svih priloga koji su u pripremi rasprave i njenom toku komunicirali.

Sve materijale sa „okruglog stola” priredili smo u okviru sledeće načelne strukture: nakon redakcijskog predgovora i uvodnog izlaganja predsednika Saveta časopisa kao načelne i prethodne problematizacije rasprave, data su sva četiri uvodna referata, koji su unapred pripremljeni i podeljeni učesnicima radi njihove lične pripreme za raspravu; u drugom bloku su priređena ona saopštenja koja su o pojedinim pitanjima i

problemima autori ranije pripremili, a Redakcija ih je pravovremeno dostavila učesnicima rasprave, i u trećem bloku date su diskusije učesnika u raspravi na „okruglom stolu”. Osnovni razlog kojim smo se rukovali da ovako grupišemo priloge jeste to što rasprava nije tekla odvojeno o pojedinim temama koje su pokrenute u četiri uvodna referata, već istovremeno, u kontinuitetu, o sve četiri teme, odnosno referata.

Čitaoci će zapaziti da su, u međuvremenu, mnogi događaji i na spoljnjem i na unutrašnjem planu otišli ispred njihove problematizacije i obrade u prilogima tematskog dvobroja „Vojnog dela”. To je i razumljivo, ako se ima u vidu da su oni nastali (napisani) u vremenu januar-april 1990. i da je časopis štampan avgusta 1990. godine. U tom intervalu dogodile su se mnoge promene koje ili nisu registrovane ili ne onim intenzitetom kakav su imali u vreme štampanja „Vojnog dela”. A da li su i koliko promene, njihov intenzitet, smer i osnovna značenja saglasni sa stavovima, saznanjima i interpretacijama datim u prilogima, prvenstveno je zavisilo od anticipativne snage i imaginativnosti samih autora i njihove sposobnosti da valjano predvide tokove događaja i društvene promene i procese. Čitaoci će prosuditi koliko su oni u tome uspeli. Redakcija, a ni sami autori, nisu želeli da bilo šta menjaju i dorađuju, pre svega da bi se što vernije očuvala autentičnost kazivanja. Sve to od čitaoca traži kritički prilaz u čitanju i proučavanju ove publikacije. Priloge, dakle, valja shvatiti samo kao autorske pokušaje da se rasvetle tako značajna pitanja naše odbrane kakva su u raspravi pokretana i kao podsticaj za vlastito promišljanje tih pitanja i problema, a ne nikako kao stavove i gotova saznanja koje treba naučiti.

Dogradnja opštenarodne odbrane u okviru ubrzanih promena svetske vojno-političke situacije i društvenih reformi u Jugoslaviji

(uvodno izlaganje)

General-potpukovnik IVAN RADANOVIĆ

Raspravu za „okruglim stolom” „Vojnog dela”, na temu: *Dogradnja opštenarodne odbrane u okviru ubrzanih promena svetske vojno-političke situacije i društvenih reformi u Jugoslaviji*, vodimo u krajnje nepovoljnim unutrašnjim društvenim uslovima i značajno promenjenim političkim i strategijskim prilikama i odnosima u Evropi i našem neposrednom okruženju. Te promene i sve dublja društvena kriza u koju zapada naše društvo nameću nam obavezu da održimo i dalje učvrstimo odbrambenu moć zemlje i u tim nepovoljnim društvenim uslovima.

Veoma krupni izazovi na koje moramo valjano odgovoriti i potreba da to što uspešnije učinimo bili su osnovni motivi kojima smo se rukovodili prilikom pokretanja ove rasprave. Njeno organizovanje je povereno Redakciji časopisa „Vojno delo” iz više razloga. Naime, moramo prethodno, na teorijski i stručan način, promisliti šta se oko nas i unutar zemlje događa, te kakve implikacije to sve ima na naš budući odbrambeno-zaštitni razvoj. Osim toga, „Vojno delo” je opštevojni teorijski časopis čija je uloga, i odgovornost, da širi horizonte naše vojne misli i prakse i doprinosi što pouzdanijem teorijskom utemeljenju naše odbrambene izgradnje. Ovom raspravom časopis, na određeni način, nastavlja sa problematizacijom sadržaja i pitanja pokrenutih i objavljenih u „Vojnom delu” (br. 1/89), na temu *Društvo i odbrana u savremenim uslovima*.

Osnovni cilj ove rasprave jeste sagledavanje potreba i osnovnih pravaca dalje dogradnje koncepcije opštenarodne odbrane i politike izgradnje naših oružanih snaga u okviru predstojećih društvenih reformi, preobražaja Saveza komunista Jugoslavije i novih opasnosti po bezbednost i nezavisnost Jugoslavije, koje nastaju pod uticajem ubrzanih ekonomskih,

tehničko-tehnoloških, političkih i vojnostrategijskih promena u savremenom svetu i našem neposrednom okruženju.

Tako formulisan opšti cilj nameće raspravu o dva globalna problemska područja: (1) dogradnja opštenarodne odbrane u okviru promena svetske vojno-političke situacije, dakle, promene na spoljnjem planu, i (2) dogradnja opštenarodne odbrane u okviru promena na unutrašnjem planu, odnosno društvenih reformi u našoj zemlji. U uvodu u raspravu želim da dam nekoliko napomena koje bi mogle biti validne za naše promišljanje implikacija nastalih promena, onih koje će se dešavati u svetu oko nas i u našoj zemlji, na naš buduću odbrambeno- samozaštitni razvoj i na politiku izgradnje oružanih snaga.

Prvo, savremeni svet je zahvaćen veoma burnim i sveobuhvatnim promenama. One su najizrazitije u Evropi, jer je na njenom tlu podela na ideološkoj osnovi Zapad – Istok bila najdublja, pa se relativiziranjem, a umnogome i napuštanjem tog ideološkog kriterijuma svrstavanja stvaraju pretpostavke za radikalne promene njene političke karte. U okviru toga, događaji u Evropi snažno su obeleženi procesom dezintegracije u Istočnoj Evropi i njenoj koaliciji – Varšavskom ugovoru. Posledice tih procesa po bezbednost uopšte, a time i po našu bezbednost su višestruke.

(1) Zapadna Evropa intenzivno i ubrzano ostvaruje pretpostavke da se od 1. januara 1993. obistini vizija „Ujedinjenje Evrope”. Pri tome se gotovo isključivo misli na njen zapadni deo, ali se postepeno probija u javnost i ona, pomalo zaboravljena, De Golova vizija Evrope – od Atlantika do Urala. Bez obzira na to što je ta teza i ideja još uvek utopija, lepo zvuči i samo njeno spominjanje. Raspravom treba da utvrdimo kakvo je mesto predviđeno i kakvo smo mesto mi sami, svojim unutrašnjim stanjem, namenili našoj zemlji, i šta se, s obzirom na te promene, može smatrati konstantom našeg novog vojno-političkog i geostrategijskog položaja.

(2) Varšavski ugovor, i uopšte socijalizam istočnoevropskog tipa, u procesu je raspadanja. U svim njegovim članicama odvijaju se, ili su se desile, umnogome još nedefinisane i neizdiferencirane promene. One, dakle, izazivaju raspad sistema, stvarajući stanje iz kojeg se može izroditi restaurisani tip građanskog društva, sa svim primesama političke arogancije

i destruktivizma kao posledice sveopšte civilizacijske zaostalosti, pre nego reformisani socijalizam. Sve te promene i procesi usmereni su ka stvaranju nove političke karte Evrope, u kojoj su moguće, i verovatne, veoma različite opcije, koje će značajno uticati i na našu bezbednost i položaj u Evropi. Stoga valja sagledati osnovne smerove, intenzitet, sadržaj i obim tih uticaja.

(3) U Centralnoj Evropi je potpuno narušena dosadašnja vojna ravnoteža snaga, koja je u posleratnom periodu, kako-tako, obezbeđivala da ne dođe do rata u Evropi. Povlačenje sovjetskih snaga iz istočnoevropskih zemalja i integrisanje zapadnonemačkog i istočno-nemačkog ekonomskog, demografskog i vojnog potencijala značajno će izmeniti vojno-političke i geostrategijske odnose u Evropi. Jer, problem evropske bezbednosti sada se postavlja u sasvim drugačijem svetlu. Može se tvrditi, čak, da će promene vojno-političkih odnosa u Evropi implicirati i odgovarajuće dogradnje sistema kolektivne evropske bezbednosti, koje su definisane na konferencijama o evropskoj bezbednosti i saradnji u Helsinkiju, Beogradu, Madridu, Beču i Stokholmu. Treba sagledati gde je naše mesto u svemu tome i šta se menja u našem položaju u okviru sistema evropske bezbednosti.

(4) Sredozemlje i Balkan, u okviru brojnih protivurečnosti i narušenih međunacionalnih odnosa, međugraničnih i drugih sporova, te unutrašnjih kriza i sukoba u pojedinim zemljama, ostaju potencijalno krizno žarište. Sovjetski Savez, zbog teških unutrašnjih problema i sukoba, mada je i dalje zainteresovan za Sredozemlje i Balkan, objektivno nije u stanju da te svoje interese i konkretno realizuje, niti da značajnije utiče na kretanja u tom prostoru. Ako se uzme u obzir i činjenica da se procesi u našem neposrednom susedstvu odvijaju u smeru stvaranja okruženja Jugoslavije, koje čine zemlje prozapadne orijentacije, s nestabilnim unutrašnjim prilikama i različitim aspiracijama prema nama, jasna je opasnost od pojačanog i sve češćeg mešanja Zapada u naša unutrašnja previranja u poslednje vreme. Sve to valja sagledati i u kontekstu nove geostrategijske, vojno-političke i ekonomske uloge nekih zapadnoevropskih zemalja u okvirima regionalne strategije i doktrine NATO na prostoru Južne Evrope, osobito na Balkanu.

Bez sumnje, navedene promene i procesi moraju biti povod za svestranije sagledavanje svih njihovih implikacija: 1) na vojno-političko i geostrategijsko grupisanje u Evropi i, u vezi s tim, na doktrine i strategije glavnih političkih i vojnih sila u Evropi; 2) na bezbednost i nezavisnost Jugoslavije, s obzirom na mogućnost i verovatnoću pojedinih oblika njenog ugrožavanja, i 3) na potrebu dogradnje naše koncepcije, doktrine i strategije, kao i dogradnje oružanih snaga u funkciji što efikasnije odbrane i zaštite od svih oblika ugrožavanja naše bezbednosti i nezavisnosti.

Drugo, unutrašnja kriza je dotakla „samo dno”, pa pretila ozbiljna opasnost od raspada Jugoslavije kao državne zajednice. Osnovni pokazatelji te krize su brojni, a posebno: eskalacija međunacionalnih sukoba gotovo do razbuktavanja građanskog rata; jačanje uticaja desnih, profašističkih, nacionalističkih i šovinističkih snaga do direktnog ugrožavanja ustavnog poretka zemlje; opšte povlačenje Saveza komunista sa jugoslovenske političke scene i njegovo prihvatanje istorijske odgovornosti za neuspeh dosadašnjeg projekta društvenog razvoja, što još više ohrabruje sve desne i druge opozicione snage u arogantnoj i radikalnoj ofanzivi protiv Saveza komunista; ugroženost funkcionisanja političkog sistema i pravne države do bujanja republičkih etatizama, zasnovanih na nacionalizmu i klerikalizmu, što onemogućava delovanje federalnih organa i rukovodstava na jugoslovenskoj platformi; frontalni napad na koncepciju opštenarodne odbrane i oružanih snaga SFRJ u nastojanju da se ospori njihov jugoslovenski karakter i ustavna uloga u zaštiti Ustavom utvrđenog društvenog uređenja; krajnje neefikasan, ekstenzivan i neproductivan sistem privređivanja, sa pokazateljima recesije, koja će još više podići unutrašnju socijalnu tenziju.

Navedeni i drugi nedostaci i problemi u ostvarivanju projekta društvenog razvoja u njegovim globalnim područjima – privredi, politici i društvenim delatnostima – neminovno nameću potrebu za svestranim društvenim reformama i preobražajem. U vezi s tim, otpočeti su procesi privredne reforme i reforme političkog sistema, u kojoj su osnova promena Ustava SFRJ i konstituisanje političkog sistema na principima višestranačke demokratije, bez monopola Saveza komunista Jugoslavije. No, uporedo sa tim pozitivnim procesima, eskali-

rale su reakcionarne i antijugoslovenske snage, koje za svoja istupanja nalaze opravdanje u neuspešnom i neefikasnom sistemu koji je „instalirao” Savez komunista i u gotovo mazohističkom isticanju svih grešaka nekadašnjih komunističkih prvaka radi dodvoravanja novodošlim vladajućim garniturama, koje su izrazito nacionalistički obojene. Sve te promene i procesi, bez obzira na njihovo objektivno vrednovanje, impliciraju i neophodnu dogradnju koncepcije opštenarodne odbrane i oružanih snaga, što podrazumeva i svestrano razmatranje svih relevantnih aspekata te dogradnje.

Polazeći od navedenih promena u okruženju i unutar društva, a s obzirom na neophodnu dogradnju koncepcije opštenarodne odbrane i oružanih snaga, raspravu za „okruglim stolom” valjalo bi usmeriti na četiri tematska područja: (1) Promene u okruženju, posebno u domenu vojnog faktora i implikacije tih promena na dogradnju u oblasti opštenarodne odbrane i naših oružanih snaga; (2) Reforme društveno-ekonomskog sistema i njihov odraz na opštenarodnu odbranu; (3) Reforme političkog sistema i njihov odraz na dogradnju opštenarodne odbrane i oružanih snaga, i (4) Preobražaj SKJ u kontekstu stranačkog političkog pluralizma i neophodne dogradnje u oblasti opštenarodne odbrane.

Bez celovitijeg problematizovanja osnovnih pitanja u okviru kojih bi trebalo da se vodi rasprava, pokušaću da svako tematsko područje raščlanim onako kako ih vidim u kontekstu teme, motiva za pokretanje rasprave o njoj i utvrđenog cilja rasprave.

U vezi sa *prvom temom*, burne promene u savremenom svetu mogu se pratiti na ekonomskom, tehnološkom, vojno-političkom, geostrategijskom i, posebno, na vojnom planu. U celini, one dovode do drugačijeg grupisanja političke i vojne moći, do raspadanja i uspostavljanja novih ekonomskih, političkih, pa i vojnih koalicija, ili se, pak, stvaraju uslovi za nova grupisanja i za grupisanja na novim osnovama. Zbog svega toga značajno se menja naša vizija savremenog sveta i Evrope u tom okruženju, a osobito faktička politička pripadnost susednih zemalja i njihovi modeli ponašanja prema nama.

Nema sumnje, sve to mora snažno uticati na kompletno ponašanje vojnog činioca, na njegovu ulogu i strukturu savremene strategije dominacije, odnosno na mogućnost i verovat-

noću ugrožavanja bezbednosti i nezavisnosti Jugoslavije. S obzirom na te činjenice, neophodna je dogradnja naše koncepcije opštenarodne odbrane i njena doktrinarna i sistemska operacionalizacija u domenu odbrambeno-zaštitne organizacije društva i politike i doktrine razvoja i upotrebe oružanih snaga u okviru njihovih vitalnih funkcija – u odbrani od spoljnog oružanog ugrožavanja i u odbrani i zaštiti ustavnog poretka od svih oblika unutrašnje destrukcije u sprezi s aktivnostima i snagama specijalnog rata.

Pri tome treba polaziti od stava da se naša koncepcija, tj. njena fundamentalna opredeljenja, u praksi potvrdila, i to dvostruko: *prvo*, u narodnooslobodilačkom ratu obezbedila nam je pobedu protiv višestruko nadmoćnije vojne sile i, *drugo*, u posleratnom periodu, u funkciji odvracanja agresije, obezbedila nam je najduži period mira u političkoj istoriji naših naroda. Prema tome, dogradnju naše koncepcije treba shvatiti kao proces osavremenjivanja, a ne kao eventualnu reviziju njenih fundamentalnih opredeljenja.

Raspravom u okviru teme *Privredna reforma i dogradnja koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite* valja utvrditi koje, kakve i kolike probleme će daljem razvoju opštenarodne odbrane nametnuti privredna reforma, posebno u osnovnim elementima koncepcije, doktrine i sistema odbrane. Tu se misli, prvenstveno, na implikacije tržišnog modela privređivanja, pluralizma svojine i transformacije kreditno-monetarnog i fiskalnog sistema i sistema ekonomskih odnosa sa inostranstvom na finansiranje opštenarodne odbrane, naročito oružanih snaga, na celinu odbrambenih priprema društva, pre svega njegovih civilnih struktura, i, posebno, na implikacije svih reformskih zahvata i inovacija na koncept i sistem razvoja vojnoprivrednog kompleksa.

U okviru teme *Reforma političkog sistema i problemi dogradnje opštenarodne odbrane* kao polaznu tačku i pravac reformi treba označiti politički pluralizam, i ukazati na njegove stvarne i moguće uticaje na koncepciju i doktrinu opštenarodne odbrane, pravno-normativnu regulativu u domenu odbrane i zaštite i na organizovanje i delovanje sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u njegovim osnovnim elementima, odnosima i funkcijama. Pri tome, ne bismo smeli zaobići činjenicu da je politički pluralizam opredeljenje Saveza komu-

nista i da se upravo on zalagao za to. Stoga, zlurado zvuče teze da je pluralizam nametnut Savezu komunista pod uticajem spoljnih demokratskih procesa. Takođe, ne bismo smeli smetnuti s uma da je Jugoslavija davnih pedesetih godina raskrstila s monolitizmom boljševičkog tipa, da je demokratija našla mesto u samoupravnom projektu razvoja kakav je, barem normativno, odavno u nas inaugurisan. Zato ne zvuči ubedljivo teza da se demokratija i višestranački sistem u nas probijaju na razvalinama komunizma. Tačnije je, međutim, ono što se pri tome zaboravlja, da je antikomunistička strategija, kada je u pitanju Jugoslavija, u svom frontalnom napadu na sve vrednosti i tekovine našeg društva, u stvari, direktan udar na snage demokratije i da širom otvara vrata pohodu antidemokratskih, desnih, profašističkih i nacionalističko-šovinističkih snaga, koje ruše i same temelje naše državne zajednice. Našom raspravom za „okruglim stolom” trebalo bi obuhvatiti i taj aspekt problema daljih reformi političkog sistema i, u okviru njih, dogradnje opštenarodne odbrane.

Rasprava u okviru teme *Preobražaj Saveza komunista Jugoslavije i problemi dogradnje opštenarodne odbrane*, treba da ukaže na to kakvi se problemi mogu realno očekivati u domenu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, polazeći od najavljenih i već poodmaklih pravaca preobražaja Saveza komunista i kako ih treba rešavati. U okviru toga, čini se da je posebno značajno razmotriti: (1) bitne implikacije demonopolizacije političke uloge Saveza komunista u društvu na odbrambeno-zaštitnu sferu, gde je on imao tradicionalno i sasvim opravdano istaknutu ulogu, i (2) implikacije mesta i uloge Saveza komunista u političkom pluralizmu na razvoj koncepcije, doktrine i sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Te implikacije valja razmotriti prema onome kako su njegovo mesto i uloga u političkom pluralizmu definisani u materijalima za 14. vanredni kongres, u diskusijama na tom kongresu, te u diskusijama koje su vođene nakon prekida rada Kongresa, osobito u pripremama za 15. kongres. U razmatranju bi trebalo izdvojiti stavove i opredeljenja Organizacije SKJ u JNA, mesto i ulogu te organizacije u celokupnom armijskom organizmu i moguće implikacije na razvoj naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Nesporno je da Savez komunista Jugoslavije u društvu niti ima, niti želi da ima nekadašnju istorijsku i aktuelno-političku ulogu. No, isto tako, nesporno je da on nije jedini krivac za nastalu društvenu krizu, niti je puka kopija boljševičkog modela političke organizacije. Stoga se treba odupreti tezi da Savez komunista Jugoslavije kao partija mora nestati sa političke scene. Naime, treba afirmisati stav da on i dalje mora imati svoju ulogu i odgovornost kao jugoslovenska partija, jer su skoro sve druge partije (do sada je formirano nekoliko stotina), izrazito nacionalne, a mnoge i izrazito nacionalističke.

UPBUILDING OF TOTAL NATIONAL DEFENCE IN THE LIGHT OF
ACCELERATED CHANGES IN THE WORLD MILITARY-POLITICAL
SITUATION AND OF THE SOCIAL REFORMATION IN YUGOSLAVIA

(Introductory discourse)

Ivan Radanović, Lt. General,
Chairman of the „Vojno delo” magazine Council

The „round table” discussion, organized by the „Vojno delo”, on the theme „Upbuilding of total national defence in the light of accelerated changes in the world military-political situation and of the social reformation in Yugoslavia”, we are conducting in the time of extremely adverse internal social conditions in our country and under considerably changed political and strategic conditions and relations in Europe and our immediate neighbourhood. These changes and ever deeper crisis of our society impose upon us the obligation to maintain and if possible further fortify the defensive power of our country even under these adverse conditions.

The enormous challenges to which we must properly react and the need to do it as effectively as possible have been the basic motivation of the Federal Secretary for National defence in his initiating this discussion. Its organization has been entrusted to the Editorial Board of „Vojno delo” out of several reasons. First, we must conceptualize, both in theoretical and expert manners, the developments in our country and around it, and their ramifications on our future development in the defence and protection domain. Second, the „Vojno delo” is a general military theoretical magazine, whose role and responsibility is to widen horizons of our military thought and practice, and to contribute to as reliable as possible theoretical foundation of the development of our defence doctrine and practice. At the same time, the magazine continues, in a manner, by this discussion with the actualization of contents and problems opened and published in „Vojno delo” 1/1989 on the theme „Society and defence in contemporary conditions”.

The basic aim of this discussion is a visualization of requirements and basic directions of further upbuilding of our total national defence concept, and of policy of development of our armed forces within the framework of expected social reforms, of reformation of the League of Communists of Yugoslavia, which are emerging under the influence of accelerated economic, technological, political and military-strategic changes in contemporary world and the immediate environment of our country.

Thus formulated general aim suggests two levels of conceptualization and discussion of two general sets of problems: (1) upbuilding the total national defence within the framework of changes in the world military-political situation, i.e. of external changes, and (2) upbuilding the total national defence within the frames of changes in the country, which are jointly named „the social reformation”. As an introduction to the discussion I would like to offer several remarks that could be of value in our assessment of implications of these changes – both of those that will take place in the world around our country and of those taking place in the country – on our future defence and self-protection development and on our policy of further development of our armed forces.

1. The world has been undergoing dramatical and comprehensive changes. They are most prominent in Europe, because the ideological division between the West and the East has been most deep in this region. and therefore conditions for radical changes of its political map are being created by a relativization of this ideological criterion of alignment or largely even by abandonment of this criterion. Developments and events in Europe are within this framework marked by two parallel processes: disintegration of the Eastern Europe and disintegration of its coalition – the Warsaw Agreement. Ramifications of these processes on security in general, and thus also on the security of our country, are manifold and are reflected in the following:

(1) Western Europe intensively and at an ever accelerated pace creates conditions necessary for its vision of a „United Europe” to come into being by January 1993. Although this vision encompasses almost exclusively the western part of Europe, gradually emerges also the somewhat forgotten De Gaulle's vision of a unified Europe from the Atlantic to the Ural. Even though such a thesis or idea is still a sort of an Utopia, its mere being mentioned sounds good. In our discussion here we should try to visualize the place allotted to our country, the place we ourselves have intended and secured for it by its internal state of affairs, and what can be, in view of these changes, considered a constant of our new military-political and geostrategic position.

(2) The Warsaw Agreement and generally the socialism of the East European type are in the process of disintegration. In all countries members of the Agreement changes are unfolding or already happened. Although the trends of these changes are still not quite defined and differentiated they are causing the disintegration of socio-economic systems of these countries, creating a state that might result in the emergence of a restored type of bourgeois society, with all its admixtures of political arrogance and destructiveness resulting from an overall civilization underdevelopment, rather than of a reformed socialism. All these changes and processes tend to create a new political map of Europe, in which are possible, and likely, very different options, which can exert a

significant influence also on security and position of our country in Europe. Basic trends, directions, contents, scope and intensity of this influence should be assessed and visualized.

(3) In the central region of Europe has been by these changes completely affected the balance of military power or forces that has more or less prevented the outbreak of a new war in Europe during the entire post-war period. The withdrawal of the Soviet forces from the East European countries, and the integration of the West and East German economic, demographic and military potentials, will radically change the military-political and geostrategic relations in Europe. The substance and features of the European security are presently seen in an entirely different light. One can even argue that the changes in military-political relations in Europe will also imply corresponding alterations of the collective European security system defined by the CSCE in Helsinki, Belgrade, Madrid, Vienna and Stockholm. We should here assess and see the place of our country in all these developments and situation and what is being changed in its position within the framework of the European security system.

(4) The Mediterranean and the Balkan Peninsula, with numerous contrarities and disturbances in international relations, border and other disputes, and internal crises and conflicts in some of the countries of this region, remain a potential hotbed of crises. Although it remains interested for the Mediterranean and the Balkan Peninsula, the Soviet Union is not objectively able, because of its grave internal problems and conflicts, to attain such its interests or to exert substantial influence on developments in this region. When we take into consideration also the fact that processes in our immediate neighbourhood tend to unfold in the direction of encirclement of Yugoslavia by countries of pro-Western orientation, with their unstable internal situations and different aspirations towards our country, a danger can be clearly seen of an intensified and more frequent meddling of the West into our internal or social developments and affairs. All these should be assessed and visualized in the context of new geostrategic, military-political and economic roles of certain West European countries within the frames of regional strategy and doctrine of NATO in the South European region, in the Balkan Peninsula in particular.

These changes and processes undoubtedly warrant a more comprehensive assessment of all their implications and ramifications: 1) military-political and geostrategic grouping or alignment in Europe, and thus also on doctrines and strategies of principal political and military powers of Europe; 2) security and independence of the SFR Yugoslavia, in view of a possibility and likelihood of different forms of its endangerment; and 3) the need for an upbuilding of our defence concept, doctrine and strategy, also for the further development of our armed forces within their functions in as effective as possible system of defence and protection of our country from all possible forms of jeopardizing or threatening of its security and independence.

2. The internal crisis in Yugoslavia has „touched its bottom” and over the country looms a serious danger of its disintegration as a state community or entity. The basic indices of the crisis are numerous, and specifically: escalation of conflicts between the Yugoslav nations, almost to the point of the outbreak of a civil war; growing influences of the rightist, pro-fascist, nationalistic and chauvinistic forces, to a measure that is directly threatening the constitutional

order in the country; a general withdrawal of the League of Communists of Yugoslavia from the Yugoslav political scene, and its accepting its historical responsibility for the failure of the heretofore existing and applied project of development of our society, which still further encourages all the rightist and opposition forces in their arrogant and radical offensive against the League of Communists; jeopardized and threatened functioning of the political system and of the legalistic state, up to the level of mushrooming of regional statisms based on nationalism and clericalism, which prevents functioning of federal bodies and state leadership on the Yugoslav platform; frontal attacks against the total national defence concept and the Armed Forces of the SFR Yugoslavia by different nationalistic and chauvinistic forces, in their efforts to deny their Yugoslav character and their constitutional role in protecting the social order set by the Constitution of the country; extremely inefficient, extensive and non-productive economic system of the country, with apparent indices of an economic recession, which would further intensify the internal social tensions.

All these and other shortcomings and problems in the realization of the project of development of our society in its major domains – economy, political and societal activities – inevitably impose comprehensive and manifold social reforms and transformation of society. Processes of reformation of the economic and political systems of the country have been initiated accordingly, in which a revision of the Constitution of the country and the establishment of its political system on the basis of principles of multi-party type of democracy, without the monopolistic role of the League of Communists as the leading political party, as the fundamental political lever. However, notwithstanding these positive processes, we are witnessing a veritable frenzied and triumphant march of reactionary and anti-Yugoslav forces, which find an excuse for such their activities in the ineffective and inefficient system „installed” by the League of Communists, and in almost masochistic accepting the responsibility for all errors and failures on the part of former communist leaders, many of whom now taking part in a race to criticize the former regime, thus fawning on newly emerging intensely nationalistic coloured local ruling sets. All these changes, reforms, transformations and processes, their objective assessment notwithstanding, imply also the necessary upbuilding of our concept of total national defence and of the development of our armed forces, which presupposes a comprehensive conceptualization of all the relevant aspects of this upbuilding.

Starting from the above mentioned changes in our neighbouring countries and in our society, and with a view to the necessary upbuilding of our total national defence concept and of our armed forces, the discussion at this „round table” should concentrate to the following four thematic domains: (1) changes in the external environment of our country, particularly in the military domain, and implications of these changes to the upbuilding efforts in the total national defence domain and in the field of further development of our armed forces; (2) reforms in our socio-economic system and their reflections on our total national defence; (3) reforms in the political system of the country and their ramifications on the upbuilding of our total national defence and on the development of our armed forces; and (4) transformation of the League of Communists of Yugoslavia in the context of the pluralism of political parties and of the necessary upbuilding in the total national defence domain.

I do not propose to offer solutions for all these fundamental questions or present these and hypotheses that should make the frames and scope of our discussion, but I would try to analyse each of these thematic domains as I see them in the context of our general theme, of the motive for the discussion and of its established aim.

Quick and far-reaching changes in the world today can be seen and monitored in the economic, technological, military-political, geostrategic, and particularly military domain. Their different combinations result in fundamentally different political and military grouping of powers, in disintegration of the existing and the establishment of new economic, political and even military coalitions, or in creation of conditions for new groupings or for grouping on new foundations. Because of all these our vision of modern world and Europe, in our existing environment, is being significantly changed, particularly concerning the factual political affiliations of our neighbouring countries and their patterns of behaviour towards our country.

There is no doubt that all these must exert a powerful influence on the overall behaviour of the military factor, on its role and on the structure of the contemporary strategy of domination, i.e. on the possibility and likelihood of the security and independence of the SFRJ Yugoslavia being threatened. In view of these facts, our total national defence concept must be reappraised and upbuilt, and its doctrinal and systematic operationalization undertaken in the domain of defence-protective organization of our society, within the context of the policy and doctrine of the development and employment of our armed forces in their discharging their vital functions in the defence of our country from an external armed threat, and in the defence and protection of our constitutional order from all forms of its internal destruction combined with special warfare activities and forces.

Thereat we should start from the fact that our concept, i.e. its fundamental orientation, has been verified by practice in two periods of our history and in two manners: first in our national liberation war, where it brought us the victory over several times superior military might, and secondly in the post-war period, in its function of deterrence, when it secured us the longest period of peace in the history of Yugoslav nations. Therefore, the upbuilding of our defence concept should be understood as a process of its modernization by its further operationalization and concretization, rather than an eventual revision of its fundamental orientation.

In the discussion within the frames of the theme „The economic reform and the upbuilding of the total national defence and social self-protection concept” we should identify problems which the reform of the economy of the country will impose upon the further development of the national defence concept, particularly of its vital elements, doctrine and system. Here I have in mind primarily the implications of the market model of the economy, of the pluralism of property and transformation of credit-monetary and fiscal system, and of the system of economic relations with foreign countries and factors, on the financing of the total national defence, of the armed forces in particular, on the overall preparations of our society, first of all of its civil structures, for defence, and above all the ramifications of all steps and measures of the economic reform to the concept and system of development of our military economic complex.

Within the framework of the theme „The reform of the political system and problems in the upbuilding of the total national defence”, the political pluralism should be taken as the starting point and crucial direction of the reform, and we should identify its real and potential influences on the total national defence concept and doctrine, on the legal–normative regulations in the defence and protection domain, and on the organization and functioning of the total national defence and social self–protection system, in its basic elements, relationships and functions. Thereat we must not neglect the fact that the political pluralism has been the orientation also of the League of Communists of Yugoslavia, and that it has been actually advocated by the LCY. Therefore, malevolent are theses starting from the view that the political pluralism and multi–party system have been imposed on the League of Communists under the influence of processes of democratization taking place outside our country. We should also bear in mind the fact that Yugoslavia freed herself as early as in the distant Fifties from the bolshevik type monolithism, that the democracy found its place in the self–management project of development of our country, which was long ago unaugurated in our country, at least along the normative lines. Therefore the thesis does not sound convincingly that the democracy and multi–party system are finding their place and thrive upon the ruins of communism. More true is the fact that in the launching of this thesis is left aside and forgotten the reality that the anti-communist strategy is in the case of Yugoslavia, in its frontal attack against all values and accomplishments of our society, actually a direct attack against our democratic forces, thus widely opening the door for a campaign of anti-democratic, rightist, pro-fascist and national-chauvinistic forces, whose aim consists in undermining and pulling down the very foundations of our state community. Our „round table” discussion should encompass also this aspect of problems of the further reformation of our political system, and within their frames the upbuilding of our total national defence concept and system.

The discussion within the framework of the theme „The transformation of the League of Communists of Yugoslavia and problems of the upbuilding of the total national defence” should identify problems that can realistically be expected in the total national defence and social self-protection domain, starting from the announced and well under way processes of transformation of the League of Communists of Yugoslavia, and the ways and manners that should be applied in their solution. In my opinion, of an exceptional significance would be the assessment of the following implication: (1) fundamental implications of de-monopolization of the political role of the League of Communists in our society concerning its defence and protection domain, where it traditionally and quite justly played a prominent role; and (2) implications of the place and role of the League of Communists within the framework of political pluralism on the development of our total national defence and social self-protection concept, doctrine and system. These implications should be taken under consideration by the way in which the place and role of the LCY in the political pluralism were defined in the papers of its 14th extraordinarily held congress, in discussions that took place on this congress and after its discontinuation, and particularly within the frames of preparation for its 15th congress. In our discussions we should identify and single out the views and attitudes of the

Organization of the LCY in the Yugoslav People's Army, the place and role of this Organization in the overall Army organism, and their implications on the development of our total national defence and social self-protection concept.

The League of Communists of Yugoslavia doubtlessly neither has played nor intends to play today and in the future its former historical and actual political role. Beyond any doubt is also the fact the the LCY is not the only factor that is responsible for the crisis of our society, and that it is not a mere copy of the bolshevik type organization. We should, therefore, deny and resist the thesis that the League of Communists of Yugoslavia, as a political party, must disappear form our political scene. The view and attitude should be taken and reaffirmed that it must continue to play its role and discharge its responsibilities as the only existing, for the time being, Yugoslav party, since all the other parties in the country, of which several hundred have been formed to date, are expressly national, while many of them also evidently nationalistic.

L'ÉDIFICATION CONTINUE DE LA DÉFENSE POPULAIRE GÉNÉRALISÉE DANS LE CADRE DES CHANGEMENTS RAPIDES DE LA SITUATION POLITIQUE-MILITAIRE DANS LE MONDE ET DES RÉFORMES SOCIALES EN YUGOSLAVIE

Exposé d'introduction

par Le Général de division Ivan Radanović,
Président du Conseil de la revue „Vojno delo”

Le débat „à la table ronde” de la revue „Vojno delo” sur le thème: *„L'édification continue de la défense populaire généralisée dans la cadre des changements rapides de la situation politique-militaire dans le monde et des réformes sociales en Yougoslavie”* se déroule dans les conditions sociales intérieures extrêmement défavorables et dans le contexte des circonstances politiques et stratégiques et des rapports sensiblement modifiés en Europe et dans notre environnement direct. Les dits changements et la profonde crise sociale dans laquelle s'enlise notre société nous imposent l'obligation de sauvegarder et, éventuellement, d'augmenter encore davantage le pouvoir de défense de notre pays dans ces conditions sociales défavorables.

Les très grands défis qu'il nous faut relever correctement, ainsi que le besoin de le faire aussi efficacement que possible, ont servi de principal motif au Secrétaire fédéral à la Défense nationale pour prendre l'initiative d'organiser ce débat. L'organisation du débat a été confiée à la Rédaction de la revue „Vojno delo” pour plusieurs raisons. Primo, il nous faut réfléchir au plan théorique et pratique à ce qui se passe autour de nous et à l'intérieur du pays, ainsi qu'aux implications que tout cela peut avoir pour le développement futur de la défense et de la protection de notre pays. Secondo, „Vojno delo” est une revue militaire théorique générale dont le rôle et la responsabilité consistent à élargir les horizons de la pensée et de la pratique militaires et de contribuer à rendre fiables les fondements théoriques de l'édification de la défense de notre pays. En même temps, par ce débat, la revue continue de rendre d'une certaine façon actuels les contenus et les questions traités et publiés dans le

numéro 1/89 sous le thème de „La Société et la Défense dans les conditions contemporaines”.

Le débat a pour principal but l'identification des besoins et des principaux axes de l'édification continue de la conception de défense populaire généralisée et de l'édification politique de nos forces armées dans le cadre des prochaines réformes sociales, de la transformation de la Ligue des communistes de Yougoslavie et des menaces à la sécurité et à l'indépendance de la Yougoslavie dues aux évolutions économique, technique-technologique, politique et stratégiques militaires du monde contemporain et dans notre environnement immédiat.

Ainsi formulé, le but principal invite à deux plans de la réflexion et au débat sur les deux principaux domaines de la problématique: (1) perfectionnement de l'édification de la défense populaire généralisée dans le cadre des changements de la situation politique-militaire mondiale, c'est-à-dire par rapport au plan extérieur, et (2) l'édification continue de la défense populaire généralisée dans le contexte des évolutions au plan intérieur, dont le dénominateur commun se lit dans le syntagme de „réformes sociales en Yougoslavie”. Dans l'introduction au débat, je voudrais faire quelques remarques qui pourraient avoir de l'intérêt pour nos réflexions au sujet des implications qu'apportent les changements opérés, ainsi que ceux qui se produiront dans le monde qui nous entoure et dans notre pays, qui visent le développement de la Défense et de la protection de la Yougoslavie et sa politique d'édification des forces armées.

1. Le monde contemporain est aux prises d'évolutions bouleversantes et progressives. Ces évolutions sont surtout exprimées en Europe, du fait que sur le sol européen la division suivant le principe idéologique Ouest – Est a été la plus profonde; la relativisation, et à bien des égards l'abandon de ce critère idéologique d'alignement, réunissent les conditions d'une modification radicale de la carte politique de l'Europe. Dans ce contexte-là, les événements en Europe sont fortement marqués par deux processus parallèles: 1) le processus de désintégration en Europe de l'Est et dans sa coalition – le Pacte de Varsovie. Les effets de ces processus sur la sécurité en général, par conséquent sur celle de la Yougoslavie, sont multiples et se traduisent comme suit:

(1) L'Europe occidentale oeuvre avec intensité et à un rythme accéléré pour réunir les conditions de la réalisation à partir du 1er janvier 1993 de la vision de l'„Europe Unie”. On y voit presque exclusivement sa partie occidentale, mais il se fait sentir progressivement dans l'opinion publique cette vision de De Gaulle, quelque peu délaissée, de l'Europe depuis l'Atlantique à l'Oural. Même si cette thèse et cette idée tiennent encore de l'utopie, leur seule mention présente des résonances agréables. Ce débat doit nous permettre de voir quelle est la place prévue pour la Yougoslavie, et celle que par la situation intérieure nous nous sommes destinée nous-mêmes, ainsi que d'identifier la déterminante constante de notre nouvelle position politique-militaire et géostratégique à la lumière des évolutions susmentionnées.

(2) Le Pacte de Varsovie et, en général, le socialisme du modèle Est-européen sont en cours de désagrégation. Dans tous les pays membres se déroulent, ou se sont produits, les changements dont l'orientation reste floue et non-différenciée. Ils sont à l'origine de la désagrégation du système créant ainsi la situation qui risque de dégénérer en un type restauré de société

bourgeoise, avec tous les corollaires propres à l'arrogance et au destructivisme politiques dus à un grave retard généralisé dans cette partie du monde, plutôt que de donner lieu à un type de socialisme réformé. Tous ces changements et processus visent l'établissement d'une nouvelle carte politique de l'Europe où sont possibles, et plausibles, les options les plus diverses qui influent considérablement aussi sur la sécurité et la position de la Yougoslavie en Europe. Il convient d'étudier les principales orientations, l'intensité, le contenu et la portée de ces influences.

(3) En Europe centrale, l'équilibre militaire des forces qui, dans l'après-guerre, prévenait, tant bien que mal, l'éclatement de la guerre en Europe se trouve entièrement détérioré. Le retrait des forces soviétiques des pays de l'Europe de l'Est et l'intégration des potentiels économique, démographique et militaire des deux Allemagnes apporteront des changements substantiels dans les rapports politique-militaire et géostratégique en Europe. Car, le problème de la sécurité européenne se pose actuellement sous un jour tout à fait différent. On peut même aller jusqu'à affirmer que les changements des rapports politiques-militaires en Europe impliqueront certains remaniements du système de sécurité collective européenne défini à la CSCE d'Helsinki, de Belgrade, de Madrid, de Vienne et de Stockholm. Il convient d'y identifier la place de la Yougoslavie ainsi que les modifications de sa position dans le cadre du système de la sécurité européenne.

(4) Le Bassin méditerranéen et les Balkans, avec leurs nombreuses contradictions et les rapports détériorés entre les différentes nationalités, les différends frontaliers et autres, les crises intestines et les confrontations aux sein de quelques pays respectifs, constituent encore un foyer de crise potentiel. Par suite de graves problèmes et conflits intérieurs, quoiqu'encore intéressée au Bassin méditerranéen et aux Balkans, l'Union soviétique n'est pas objectivement capable de réaliser concrètement ses intérêts, non plus que d'exercer une influence plus grande sur les événements qui s'y déroulent. Si on prend en considération le fait que dans notre voisinage immédiat se déroulent les processus qui visent à créer l'environnement de la Yougoslavie constitué par les pays à orientation occidentale, dont les circonstances intérieures sont instables et les aspirations à notre égard différentes, ces derniers temps le risque d'une immixtion accentuée et plus fréquente de l'Occident dans nos transformations intérieures devient clair. Tout cela doit être étudié dans le contexte du nouveau rôle géostratégique, politique-militaire et économique que certains pays d'Europe occidentale jouent dans le cadre de la stratégie régionale et de la doctrine de l'OTAN pour les régions de l'Europe australe, notamment pour les Balkans.

Sans aucun doute, les changements et les processus cités doivent être étudiés d'une façon globale à cause des implications qu'ils ont sur: 1) les groupements politique-militaire et géostratégique en Europe et, partant, sur les doctrines et les stratégies des principales puissances politiques et militaires en Europe; 2) la sécurité et l'indépendance de la RSF de Yougoslavie, étant donné la possibilité et la probabilité de différentes formes de menaces; 3) le besoin de perfectionner notre conception, nos doctrines et stratégies, de même que d'assurer l'édification en continuité de nos forces armées pour les rendre aussi efficaces que possibles dans la défense et la protection contre toutes formes de menaces à la sécurité et à l'indépendance de la Yougoslavie.

2) La crise intérieure touche „au fond même”, d'où le risque sérieux de voir la Yougoslavie se désagréger en tant que communauté d'Etat. Nombreux sont les indices de cette crise, à savoir: les conflits nationaux en escalade au point de donner lieu à une guerre civile; l'influence accrue des forces de droite, profascistes, nationalistes et chauvinistes au point de menacer directement l'ordre constitutionnel du pays; le retrait général de la scène politique de la Ligue des communistes qui s'avère prête à assumer la responsabilité historique de l'échec du projet de développement social en vigueur, ce qui ne fait qu'encourager encore davantage toutes les forces de droite et d'opposition dans leur offensive arrogante et radicale contre la Ligue des communistes; le fonctionnement du système politique et de l'Etat fondé sur le Droit mis en cause au point de donner lieu à l'escalade de l'étatisme des Républiques, fondé sur le nationalisme et le cléricalisme, ce qui entrave l'action des autorités fédérales et des instances dirigeantes compétentes au niveau fédéral; attaque frontale contre la conception de défense populaire généralisée et les forces armées de la RSF de Yougoslavie pour contester leur caractère yougoslave et leur rôle constitutionnel dans la protection de l'ordre social établi par la Constitution; l'économie extrêmement inefficace, extensive et improductive, présentant maints indices éclatants de la récession, et qui risque d'aggraver encore plus les tensions sociales intérieures.

Les lacunes et les problèmes mentionnés quant à la mise en oeuvre du projet du développement social dans ses principaux secteurs – économie, politique, activité sociale – exigent des réformes sociales et des transformations profondes. Dans ce sens, ont été ouverts les processus de réforme de l'économie et du système politique dont les principaux postulats sont la révision de la Constitution de la RSF de Yougoslavie suivant les principes de démocratie pluripartiste sans le monopole de la Ligue des communistes en tant que parti dirigeant. Pourtant, parallèlement à ces processus positifs, c'est le temps de la fureur et de la marche victorieuse des forces réactionnaires et antiyougoslaves qui trouvent la justification de leur action dans le système inefficace et échoué qu'aurait „installé” la Ligue des communistes et dans le fait que, par un acte presque masochiste, certains des anciens leaders communistes sont prêts à assumer toutes les erreurs du passé et s'évertuent à qui mieux mieux à critiquer l'ancien ordre social. Ainsi ces derniers courtisent les nouvelles équipes au pouvoir qui sont essentiellement aux couleurs nationalistes. Quelle que soit leur valorisation objective, ces changements, réformes, transformations et processus impliquent aussi le perfectionnement de la conception de défense populaire généralisée et des forces armées et, sous-jacente, l'étude approfondie de tous les aspects pertinents de ce perfectionnement.

Procédant des changements cités relatifs à l'environnement de la Yougoslavie et à la société yougoslave proprement dite et prenant en considération le nécessaire perfectionnement de la conception de défense populaire généralisée et des forces armées, il faudrait axer le débat à „la table ronde” sur quatre domaines thématiques, à savoir: (1) Changements dans l'environnement, notamment concernant le facteur militaire et les conséquences de ces changements sur le perfectionnement de la défense populaire généralisée et des forces armées; (2) Les réformes du système socio-économique et leur effet sur le perfectionnement de la défense populaire généralisée; (3) Les réformes du

système politique et leurs conséquences sur le perfectionnement de la défense populaire généralisée et des forces armées, et (4) La transformation de la Ligue des communistes dans le contexte du système politique pluripartiste et du perfectionnement indispensable à opérer dans le domaine de la défense populaire généralisée.

Sans prétendre à étudier d'une façon intégrale les questions, les thèses et les hypothèses de base qui devraient servir de cadre à notre débat, je tenterai d'analyser chacun de ces quatre domaines thématiques tels que je les vois dans le contexte du thème, du motif qui est à l'origine du débat et du but que nous nous sommes fixé.

Les changements bouleversants dans le monde moderne peuvent être observés au plan économique, technologique, politique-militaire, géostratégique et, surtout, militaire. Dans l'ensemble, ces changements entraînent la formation de groupements de pouvoir politiques et militaires essentiellement différents, la désagrégation de coalitions existantes et la création de nouvelles coalitions économiques, politiques, voire militaires, ou bien donnent lieu à des groupements sur des bases nouvelles. En conséquence, notre vision du monde contemporain et de l'Europe change sensiblement dans cet environnement, de même que changent l'adhérence politique de fait des pays voisins et les modèles de conduite de ces derniers à notre égard.

Sans doute, tout cela doit exercer une forte influence sur l'ensemble des activités du facteur militaire, sur son rôle et sur le façon dont se structure la stratégie de domination contemporaine, c'est-à-dire sur l'éventualité et la probabilité de menaces à la sécurité et à l'indépendance de la RSF de Yougoslavie. Etant donné les faits précités, il est indispensable de perfectionner notre conception de défense populaire généralisée ainsi que d'assurer son opérationnalisation doctrinale et systémique dans le domaine de l'organisation de la défense et de la protection de la société, de même que dans celui de la politique et de la doctrine du développement et de l'utilisation des forces armées conformément à leurs fonctions vitales: la défense contre la menace armée extérieure; la défense et la protection de l'ordre constitutionnel contre toutes formes de destruction intérieure conjuguées avec les actions et les forces de la guerre spéciale.

En cela, il faut procéder de l'idée que notre conception, c'est-à-dire ses options fondamentales, ont été doublement consacrées dans la pratique: d'abord, dans la GLN, elles ont été à l'origine de notre triomphe sur un ennemi dont les effectifs étaient sensiblement plus nombreux, et, second, dans l'après-guerre, en tant que fonction de la dissuasion elles nous ont permis la période de paix la plus longue dans l'histoire politique de nos peuples. Par conséquent, le perfectionnement de notre conception doit être appréhendé en tant que modernisation dans le domaine de son opérationnalisation et de sa concrétisation et non pas en tant qu'une révision éventuelle de ses options et postulats fondamentaux.

Par le débat dans le cadre du thème „La réforme économique et le perfectionnement de la conception de défense populaire généralisée et d'autoprotection sociale” il convient d'identifier la nature et le poids des problèmes que la réforme économique infligera au développement continu de la défense populaire généralisée, notamment aux éléments fondamentaux de la conception, de la

doctrine et du système de défense. Il s'agit, avant tout, d'implications qu'entraînent le modèle de l'économie de marché, le pluralisme de propriétés, la transformation du système de crédit, monétaire et fiscal, celle des rapports économiques avec l'étranger, et qui se répercutent sur le financement de la défense populaire généralisée, notamment des forces armées, sur l'ensemble des préparatifs de la société, avant tout des structures civiles, et, tout particulièrement, il s'agira d'implication de toutes actions de la réforme et des innovations sur la conception et le développement du complexe économique militaire.

Dans le cadre du thème „La réforme du système politique et les problèmes de perfectionnement de la défense populaire généralisée”, il faut voir dans le pluralisme politique le point de départ et l'axe central des réformes; il convient d'indiquer son influence réelle et potentielle sur la conception et la doctrine de la défense populaire généralisée, sur la réglementation juridique et normative du domaine de la défense et de la protection, et sur les modes d'organisation et de fonctionnement du système de défense populaire généralisée et d'autoprotection sociale, notamment quant à ses éléments de base, ses rapports internes et ses fonctions. Cela dit, nous ne devons pas perdre de vue le fait que le pluralisme politique était une option de la Ligue des communistes et que celle-ci s'était engagée dans ce sens-là. Ainsi nous semblent-elles malicieuses les thèses et les idées suivant lesquelles le pluralisme et le système pluripartiste auraient été imposés à la Ligue des communistes sous l'action des processus démocratiques de provenance extérieure. D'autre part, on ne devrait pas perdre de vue non plus le fait que dans ces lointaines années 50 la Yougoslavie s'était débarrassée du monolitisme du type bolchévique et que la démocratie avait depuis longtemps trouvé sa place dans le projet autogestionnaire du développement tel qu'il a été inauguré chez nous, ne serait-ce qu'au plan normatif. Ainsi la thèse selon laquelle la démocratie et le pluripartisme chez nous se développent sur les décombres du communisme nous semble peu convaincante. Il est, pourtant, plus juste de dire, chose qu'on oublie dans la foulée, que, lorsqu'il s'agit de Yougoslavie, la stratégie anticommuniste, dans son attaque de front contre toutes les valeurs et les acquis de notre société, signifie au fait un coup direct porté contre les forces de la démocratie et qu'elle laisse grande ouverte la porte à l'invasion des forces antidémocratiques, de droite, profascistes, nationalistes et chauvinistes désireuses de détruire les fondements-mêmes de notre communauté d'Etat. Notre débat „à la table ronde” devrait couvrir aussi cet aspect du problème que posent les réformes continues du système politique, et, dans le cadre de celles-ci, le perfectionnement de la défense populaire généralisée.

Le débat dans le cadre du thème „La transformation de la Ligue des communistes de Yougoslavie et les problèmes de perfectionnement de la défense populaire généralisée” devrait permettre d'identifier les problèmes auxquels il faut s'attendre objectivement dans le domaine de la défense populaire généralisée et d'autoprotection sociale procédant des transformations déjà opérées dans la Ligue des communistes et concernant les modes de leur articulation. Dans ce contexte, il me semble particulièrement important

d'étudier: (1) les implications majeures que la dépossession de la Ligue des communistes de son monopole sur le rôle politique dans la société pose pour la sphère de la défense et de la protection, où, traditionnellement, et pour des raisons justifiées, elle jouait un rôle particulièrement éminent; (2) la place et le rôle de la Ligue des communistes dans le pluralisme politique et ses implications pour le développement de la conception, de la doctrine et du système de défense populaire généralisée et d'autoprotection sociale. Ces implications doivent être traitées à la lumière de sa place et de son rôle dans le pluralisme politique tels qu'ils ont été définis dans les documents du 14e Congrès extraordinaire, dans les interventions faites à la suite de la suspension des travaux du Congrès, notamment lors des préparatifs du 15e Congrès. Lors du débat, il convient de distinguer les positions et les options de l'Organisation de la Ligue dans l'Armée populaire yougoslave, la place et le rôle de cette organisation dans l'ensemble de l'organisme de l'Armée et les implications que ces derniers ont pour le développement de notre conception de défense populaire généralisée et d'autoprotection sociale.

Il est hors de doute que la Ligue des communistes de Yougoslavie n'a ni ne souhaite avoir l'ancien rôle historique et l'actuel rôle politique. D'autre part, il est indubitable aussi qu'elle n'est pas la seule à être responsable de l'actuelle crise sociale et qu'elle n'a jamais été simple copie du modèle bolchévique d'une organisation politique. C'est pourquoi il faut s'opposer à la thèse que la Ligue des communistes de Yougoslavie en tant que parti devrait disparaître de la scène politique. En effet, il faut affirmer l'attitude que la Ligue doit continuer d'avoir son rôle et sa responsabilité en tant que parti yougoslave, et en cela unique, car tous les autres partis, qui se comptent par centaines, sont essentiellement nationaux, alors qu'il y en a qui sont strictement nationalistes.

ДОСТРОЙКА ВСЕНАРОДНОЙ ОБОРОНЫ В РАМКАХ УСКОРЕННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ МИРОВОЙ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ И ОБЩЕСТВЕННЫХ РЕФОРМ В ЮГОСЛАВИИ

(Вступительный доклад)

Генерал-подполковник Иван Раданович,
председатель Совета журнала „Военное дело“

Обсуждение темы „Достройка всенародной обороны в рамках ускоренных изменений мировой военно-политической ситуации и общественных реформ в нашей стране“ за „круглым столом“ „Военного дела“ проводится в предельно неблагоприятных внутренних общественных условиях и значительно измененных политических и стратегических обстоятельствах и отношениях в Европе и нашем непосредственном окружении. Указанные изменения и все углубляющийся общественный кризис, в который погружается наша страна, навязывают нам обязанность поддерживать и по мере возможности и впредь укреплять оборонительную способность страны и в таких неблагоприятных общественных условиях.

Весьма крупные вызовы, на которые мы должны ответить как следует, а также необходимость сделать это как можно успешнее, являлись основными мотивами, которыми союзный секретарь по народной обороне руководствовался при поднятии инициативы обсуждения указанной темы. Его организация доверена Редакции журнала „Военное дело” по нескольким причинам. Во-первых, мы должны предварительно теоретически и специальным способом рассмотреть то, что вокруг нас и внутри страны случается, а также какие импликации все это имеет на наше будущее оборонительно-защитное развитие. Во-вторых, „Военное дело” – это общевойснный теоретический журнал, роль и ответственность которого заключаются в том, чтобы расширять горизонты нашей военной мысли и практики и способствовать надежному обоснованию нашего оборонительного строительства. Одновременно настоящим обсуждением журнал определенным способом продолжает рассматривать проблемы содержания и вопросов, поставленных и опубликованных в „Военном деле” №I/89 в рамках темы „Общество и оборона в современных условиях”.

Основной целью настоящего обсуждения является ознакомление с потребностями и основными направлениями дальнейшей достройки концепции всенародной обороны и политического строительства наших вооруженных сил в рамках предстоящих общественных реформ, преобразования Союза коммунистов Югославии и новых угроз безопасности и независимости Югославии, возникающих под влиянием ускоренных экономических, техническо-технологических и военно-стратегических изменений в современном мире и нашем непосредственном окружении.

Таким образом сформулированная общая цель навязывает две плоскости размышления и обсуждения двух глобальных проблемных областей: (1) достройки всенародной обороны в рамках изменении мировой военно-политической ситуации, значит, изменений во внешнем плане, и (2) достройки всенародной обороны в рамках изменений во внутреннем плане, что вместе обозначаем синтагмой „общественные реформы в нашей стране”. Во вступительной части обсуждения мне хочется высказать некоторые напоминания, которые могли бы быть поощрением в наших размышлениях об импликациях возникающих изменений, а также о тех, которые в будущем возникнуть в окружающем нас мире и в нашей стране, на наше будущее оборонительно-самозащитное развитие и на политику строительства вооруженных сил.

1. Современный мир охвачен весьма бурными и всеобъемлющими изменениями. Они наиболее четко проявляются в Европе, ибо на ее почве разделение на идеологической основе Восток – Запад было наиболее глубоким, и поэтому релятивизацией, тем более отбрасыванием этого идеологического критерия присоединения, создаются предпосылки для радикальных изменений ее политической карты. В рамках этого, события в Европе сильно отмечают два параллельных процесса: 1) процессы дезинтеграции в Восточной Европе и в ее коалиции – Варшавском договоре. Последствия этих процессов в отношении безопасности вообще, а тем самым и нашей безопасности, многократны, и заключаются в следующем:

(1) Западная Европа интенсивно и ускоренно осуществляет предпосылки, чтобы с 1 января 1993 года превратилась в жизнь мечта „Объединенной Европы“. При этом почти исключительно имеется в виду ее западная часть, но постепенно проникает в общественность и уже немножко забытая идея Де Голля о Европе от Атлантики до Урала. Несмотря на то, что этот тезис и идея все еще являются утопией, приятно звучит и само ее упоминание. Настоящим обсуждением мы должны обнаружить какое место предусмотрено и какое место мы сами своим внутренним состоянием назначили нашей стране, а также, что, учитывая эти изменения, можно считать константой нашего военно-политического и геостратегического положения.

(2) Варшавский договор, и вообще социализм восточноевропейского типа находятся в процессе разложения. Во всех участницах этого договора происходят, или уже произошли, изменения во многом пока неопределенного и недифференцированного направления. Эти изменения, значит, вызывают разложение системы, создавая состояние, из которого скорее выдет реставрированный тип гражданского общества, обладающий всеми примесями политической наглости и деструкции, как следствие цивилизационной отсталости, чем реформированный социализм. Все это изменения и процессы направлены к созданию новой политической карты Европы, в которой возможны и вероятны весьма различные варианты, значительно влияющие и на нашу безопасность и положение в Европе. Необходимо рассмотреть основные направления, интенсивность, содержание и объем этих влияний.

(3) В Центральной Европе произошло полное нарушение существующего до сих пор военного равновесия сил, все-таки не допускающего в послевоенном периоде вознаковения войны в Европе. Отход советских сил из восточноевропейских стран и интегрирование западногерманского и восточногерманского экономического, демографического и военного потенциалов вызовут существенные изменения в военно-политических и геостратегических отношениях в Европе, ибо проблема европейской безопасности теперь появляется в совсем ином свете. Можно утверждать, что изменение военно-политических отношений в Европе будут имплицировать и соответствующие дотройки системы коллективной европейской безопасности, определенные Заключительным актом Совещания по европейской безопасности и сотрудничеству в Хельсинки, Белграде, Мадриде, Вене, Стокгольме. Необходимо уточнить какое место мы занимаем во всем этом и что меняется в нашем положении в рамках системы европейской безопасности.

(4) Средиземноморье и Балканы, учитывая многочисленные противоречия и нарушения международные отношения, пограничные и другие споры, а также внутренние кризисы и столкновения в отдельных странах, остаются потенциальными кризисными очагами. Советский Союз из-за тяжелых внутренних проблем и столкновений, хотя и впредь будет заинтересованным в Средиземноморье и Балканах, объективно не в состоянии эти свои интересы конкретно реализовать, а также оказывать более значительное влияние на движения в этом пространстве. Если учесть и факт, что процессы в нашем непосредственном соседстве движутся в

направлении создания окружения Югославии, состоящего из прозападно ориентированных стран с неустойчивыми внутренними обстановками и различными видами претензий к нам, тогда четко замечается угроза усиленного и все более частого вмешивания Запада в наши внутренние брожения в последнее время. Все это надо рассмотреть и в контексте новой геостратегической, военно-политической и экономической роли некоторых западноевропейских стран в рамках региональной стратегии и доктрины НАТО на пространстве Южной Европы, в частности на Балканах.

Безо всякого сомнения, указанные изменения и процессы должны стать поводом для всестороннего рассмотрения всех их импликаций: (1) на военно-политическое группирование в Европе и, в этой связи, на доктрины и стратегии главных политических и военных сил в Европе; (2) на безопасность и независимость СФРЮ, учитывая возможности и вероятность отдельных форм подвержения ее угрозе, и (3) на необходимость доработки нашей концепции, доктрины и стратегии, а также доработки вооруженных сил в функции обеспечения максимально эффективной обороны и защиты от всех форм угрозы нашей безопасности и независимости.

2. Внутренний кризис коснулся „самого дна”, так что нам теперь грозит опасность разложения Югославии, как государственного содружества. Имеются многочисленные показатели этого кризиса, а к основным относятся: эскалация межнациональных столкновений достигает уровня, угрожающего вспыхиванием гражданской войны; усиление влияния правых, профашистских, националистических и шовинистических сил до степени, непосредственно угрожающей конституционному порядку страны; общее отступление Союза коммунистов с югославской политической сцены и его принятие исторической ответственности за неудачи существовавшего до сих пор проекта общественного развития, что еще больше ободряет все правые и другие оппозиционные силы в нахальственном наступлении против Союза коммунистов; угроза функционированию политической системы и правового государства, вплоть до набухания республиканских этатизмов, основанных на национализме и клерикализме, не допускающих деятельности федеральных органов и руководства на югославской платформе; фронтальное нападение на концепцию всенародной обороны и вооруженные силы СФРЮ, в попытке оспорить их югославский характер и конституционную роль в защите Конституцией утвержденногo государственного строя; предельно неэффективная, экстенсивная и непродуктивная система хозяйствования с очевидными показателями рецессии, которые способствуют повышению внутреннего социального напряжения.

Указанные и другие недостатки и проблемы в реализации проекта общественного развития в его глобальных областях – экономике, политике и общественных деятельности – неминуемо навязывают необходимость проведения всесторонних общественных реформ и преобразований. В этой связи, уже начались процессы экономической реформы и реформы политической системы, в которой изменение Конституции СФРЮ и учреждение политической системы на принципах многопартийной демократии, без монополии Союза коммунистов, являются основными рычагами. Однако,

наряду с этими положительными процессами, имеет место и настоящее неистовство и триумфальный марш реакционных и антиюгославских сил, находящихся для такой своей деятельности оправдание в неудачной и неэффективной системе, которую „смонтировал” Союз коммунистов и в почти мазохистическом принятии на себя всех ошибок со стороны бывших коммунистических лидеров, из которых многие как будто соревнуются в критике бывшего порядка. Этим они подлизываются новым властвующим командам, обладающим выразительно национальными красками. Все эти изменения, реформы, преобразования и процессы, несмотря на их объективную оценку, имплицитно и необходимую достройку концепции всенародной обороны и вооруженных сил, что подразумевает и всестороннее рассмотрение всех существенных аспектов этой достройки. Исходя из указанных изменений в окружении и внутри общества, а также, учитывая необходимость достройки концепции всенародной обороны и вооруженных сил, обсуждение за „круглым столом” надо направить к четырем тематическим областям: (1) изменениям в окружении, в частности в области военного фактора, и импликациям этих изменений на достройку в области всенародной обороны и наших вооруженных сил; (2) реформам общественно-экономической системы и их влияниям на всенародную оборону; (3) реформам политической системы и их влияниям на достройку всенародной обороны и вооруженных сил, и (4) преобразованию СКЮ в контексте партийного политического плюрализма и необходимости достройки в области всенародной обороны.

Не обладая претензиями полностью проблематизировать основные вопросы, тезисы и гипотезы, в рамках которых надо было бы вести обсуждение, я попытаюсь каждую из этих четырех тематических областей расчленить так, как я их вижу в контексте темы, причины ее представления на обсуждение и утвержденной цели прений.

За бурными изменениями в современном мире можно следить в экономическом, технологическом, военно-политическом, геостратегическом и, в частности военном, плане. В целом они ведут к существенно иному группированию политической в военной мощи, к разложению и восстановлению новых экономических, политических, даже и военных коалиций, или же к созданию условий для новых группирований на новых основах. По этим причинам большим изменениям подвергается наше представление о современном мире и Европе в таком окружении, в частности фактическая политическая принадлежность соседних стран и их модели поведения по отношению к нам.

Нет сомнения, что все это должно сильно влиять на комплектное поведение военного фактора, на его роль и структуру современной стратегии господства, то есть на возможность и вероятность угрозы безопасности и независимости СФРЮ. Учитывая указанные факты, навязывается необходимость достройки нашей концепции всенародной обороны и системной операционализации в области оборонительно-защитной организации общества и политики и доктрины развития и использования вооруженных сил в рамках их существенных функций: в обороне от внешней угрозы и в обороне и защите конституционного строя от всех форм внутренней деструкции в сопряжении с деятельностью и силами специальной войны.

При этом надо исходить из позиции, что наша концепция, т.е. ее фундаментальные положения, подтвердились на практике, а именно дважды: в народно-освободительной войне она нам обеспечала победу в борьбе с многократно превосходящими силами и в послевоенном периоде в функции отвращения агрессии она нам обеспечила самый долгий период мира в политической истории наших народов. Значит, достройку нашей концепции надо понимать как процесс модернизации в области ее операционализации и конкретизации, а не как возможную ревизию ее фундаментальных положений.

Обсуждением в рамках темы „Экономическая реформа и достройка концепции всенародной обороны и общественной самозащиты” нужно уточнить какие проблемы в дальнейшем развитии всенародной обороне навязет экономическая реформа, особенно в отношении существенных элементов концепции, доктрины и системы обороны. Здесь имеются в виду, прежде всего, импликации рыночной модели хозяйствования, плюрализма собственности и трансформации кредитно-валютной и фискальной системы и системы экономических отношений с заграницей на финансирование всенародной обороны, в частности вооруженных сил, на оборонительные подготовки общества в целом, прежде всего его гражданских структур, и особенно импликации всех реформенных начинаний и новшеств на концепцию и систему развития военно-экономического комплекса. В рамках темы „Реформа политической системы и проблемы достройки всенародной обороны” исходным пунктом и главным направлением должен быть политический плюрализм, причем надо указать на его реальное и потенциальное влияния на концепцию и доктрину всенародной обороны, правово-нормативные предписания в области обороны и защиты и на организацию и деятельность системы всенародной обороны и общественной самозащиты в ее основных элементах, отношениях и функциях. При этом, нельзя оставить без внимания факт, что политический плюрализм выходит из стремлений Союза коммунистов, ибо именно он его отстаивал. Поэтому злорадно звучат тезисы, исходящие из положения, что плюрализм и многопартийная система навязаны Союзу коммунистов под влиянием демократических процессов извне. Также, нельзя упустить из виду, что Югославия еще в далекие пятидесятые года покончила с монолитизмом большевистского типа, что демократия давно нашла свое место в том самоуправленческом проекте, который, хотя в нормативном плане, давно у нас внедрен. По этой причине не звучит убедительно тезис, что демократия и многопартийная система у нас прорываются через развалины коммунизма. Однако, более верным можно считать то, что при этом забывается факт, что и антикоммунистическая стратегия, когда речь идет о Югославии, в своем фронтальном нападении на все ценности и достижения нашего общества по существу представляет собой прямой удар по силам демократии и настезь распаивает дверь антидемократическим, правым, профашистским и националистическо-шовинистическим силам, разрушающим и самые основы нашего государственного содружества. Наше обсуждение за „круглым столом” могло бы охватить и этот аспект проблемы дальнейших реформ политической системы и, в их рамках, достройку всенародной обороны.

Обсуждение в рамках темы „Преобразование Союза коммунистов Югославии и проблемы достройки всенародной обороны” должно указать на то, какие проблемы можно реально ожидать в области всенародной обороны и общественной самозащиты, исходя из объявленных и уже продвинувшихся вперед направлений преобразований Союза коммунистов, и како их надо решать и решить. В таком контексте, мне кажется, особенно важным рассмотреть следующие вопросы: (1) существенные импликации демонополизации политической роли Союза коммунистов в обществе на оборонно-защитную сферу, в которой он вполне естественно имеет выдающую роль, и (2) импликации места и роли Союза коммунистов в политическом плюрализме на развитие концепции, доктрины и системы всенародной обороны и общественной самозащиты. Эти импликации надо рассмотреть в согласии с тем, каким образом их место и роль в политическом плюрализме определяются в материалах для 14 чрезвычайного съезда, в дискуссиях на этом Съезде, а также в дискуссиях, состоявшихся после прекращения работы Съезда, в частности в ходе подготовки к очередному 15 съезду. В рассмотрении надо было бы выделить положения и позиции Организации СКЮ в ЮНА, место и роль этой организации в совокупном армейском организме и импликации этого на развитие нашей концепции всенародной обороны и общественной самозащиты.

Бесспорно, что Союз коммунистов Югославии в обществе не имеет, а также не желает иметь историческую и актуально-политическую роль. Однако, также не вызывает сомнения, что Союз коммунистов Югославии не является единственным виноватым в создавшемся общественном кризисе, а также, что он не является только копией большевистской модели политической организации. Поэтому надо оказывать сопротивление тезису, что Союз коммунистов Югославии должен исчезнуть с политической сцены. Иначе говоря, нужно утвердить положение, что он и в будущем должен иметь свою роль и ответственность, как югославская партия, пока единственная, ибо все другие до сих пор сформированные партии, насчитывающие несколько сот, по своему характеру являются несомненно национальными, а многие и националистическими.